

STANKO VRAZ (1810 – 1851)

Rodil se je v Cerovcu, njegovo prvotno ime pa je Jakob Fras. Gimnazijo je obiskoval v Mariboru, licej pa v Gradcu, namesto na teologijo pa se je vpisal na graško pravno fakulteto, vendar je opravil izpite le za 1. letnik in 1840 dokončno opustil študij.

Po srečanju z L. Gajem 1833 je večkrat potoval v Zagreb in se 1839 dokončno preselil tja. Do izvolitve za tajnika Matice ilirske (1846-50) se je preživljal z dediščino in živel od gostoljubja prijateljev na Štajerskem in Hrvaškem. Imel je tesne stike s kulturnim dogajanjem v Ljubljani (s Prešernom se je srečal 1834, 1837 in 1841). V Zagrebu je ustanovil in urejal literarno-umetnostno-narodni zbornik Kolo, krajši čas je urejal tudi časopis Danica L. Gaja.

Vraz je začel kot slovenski pesnik, zlasti veliko pesmi je napisal med 1830 in 1837, v celoti pa so bile objavljene šele 1952 v Slovenskih delih.

Najprej je pesnil pod vplivom nemške klasicistične poezije, nato se je seznanil z romantičnim pesništvom (Byron, Goethe, Prešeren..). Že v zgodnji dobi je bila njegova pesem svobodomiselná, protinemška, bojevita in hkrati idilično domačijska, razpoloženska, ljubezenska...

Od 1833 so ga vse bolj zanimali sonet, romanca, epigram in satira, v jeziku pa je skušal ubirati srednjo pot, naslonil se je na knjižni jezik, vendar ni opustil vzhodnoštajerskega govora.

V letih 1834-35 je poslal svoje pesmi za Kranjsko čbelico, ki tedaj ni več izhajala, za Ilirski list pa so bile pesmi premalo razumljive. Zato se je toliko bolj razveselil objave svoje pesmi Stana i Marko v Danici ilirski v ilirščini. Po letu 1837 je skoraj popolnoma opustil slovenski jezik in postal ilirski pesnik. Z Miklošičem sta načrtovala literarni almanah Metuljček, vendar se tudi ta zamisel ni uresničila. Prav tako je ostal le zamisel zbornik prevodov iz svetovnega pesništva Cvetlice. Od svojih slovenskih pesmi je objavil samo dve. Prevajal je besedila Danteja, Petrarce, Byrona, Goetheja...

Zgodaj se je navdušil za ljudske pesmi in jih zapisoval od 1832 dalje. L. 1839 je v Zagrebu izdal Narodne pesni ilirske s 114 pesmimi. Čeprav je naslov zbirke hrvaški, je to knjiga slovenskih pesmi (prvi slovenski knjižni tisk v gajici), zbranih iz osrednje Slovenije, Štajerske, Koroške in severovzhodne Slovenije.

Vraz je postal privrženec ilirskega gibanja, kar pa v ljubljanskem kulturnem krogu niso sprejeli z razumevanjem, Prešeren je ilirizem v celoti zavračal in s tem tudi vsak Vrazov predlog, naj bi v slovenski knjižni jezik sprejeli nekatere vzhodnoštajerske glasovne in morfološke značilnosti.

Proti koncu 1837 je zato sporočil Prešernu svojo odločitev, da bo pisal samo ilirsko in je v prihodnjih letih postal popolnoma hrvaški pesnik, eden najpomembnejših romantičnih ustvarjalcev.

Dela:

- *Dulabije* - ciklus ljubezenskih pesmi

- *Sanak i istina* - zbirka sonetov
- *Glasi iz dubrave Žerovinske*
- *Gusle i tambura*

Za Slovence je najpomembnejša Vrazova knjiga *Narodne pesmi ilirske, koje se pevaju po Štajerskoj, Kranjskoj, Koruškoj i zapadnoj strani Ugarske* (1839).